

Αγάθη Γεωργιάδου • Κική Δεμερτζή

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ - ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΝΕΑ
ΕΚΔΟΣΗ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Σύμφωνα
με την ύλη
και τις οδηγίες
του Υπουργείου
για το Νέο Σύστημα
των Πανελλαδικών
Εξετάσεων

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

I. Νεοελληνική Γλώσσα	13
Παράδειγμα 1	13
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΦΑΙΝΕΣΘΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ	
Παράδειγμα 2	23
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΡΟΛΟΣ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΩΝ	
Παράδειγμα 3	35
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Φυσικό περιβάλλον: ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ	
Παράδειγμα 4	43
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες –κοινωνικές ομάδες) και Ταυτότητες (κοινωνικές, εθνικές, πολιτισμικές): ΑΜΕΑ	
Παράδειγμα 5	51
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες –κοινωνικές ομάδες) και Ψηφιακό περιβάλλον: ΤΟΥΡΙΣΤΑΣ Ή ΤΑΞΙΔΙΩΤΗΣ	
Παράδειγμα 6	60
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ψηφιακό περιβάλλον: ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ	
Παράδειγμα 7	72
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ	
Παράδειγμα 8	82
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες –κοινωνικές ομάδες): ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ – ΜΑΘΗΤΩΝ	
Παράδειγμα 9	94
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Φυσικό περιβάλλον: ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	
Παράδειγμα 10	105
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	

Παράδειγμα 11	113
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες – κοινωνικές ομάδες) και Ψηφιακό περιβάλλον: ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	
Παράδειγμα 12	124
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες – κοινωνικές ομάδες) και Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ	
II. Λογοτεχνία	133
Παράδειγμα 1	133
Νίκος Καββαδίας, «Ένα μαχαίρι»	
Παράδειγμα 2	139
Ισαάκ Μπαμπέλι, «Στο υπόγειο»	
Παράδειγμα 3	160
Θεόδωρος Γρηγοριάδης, «Μικρού μήκους»	
Παράδειγμα 4	166
Σηάβομιρ Μρόζεκ, «Ο κύκνος»	
Παράδειγμα 5	173
Βιρτζίνια Γουλφ, «Η κληρονομιά»	
Παράδειγμα 6	194
Μισέλι Λεϊρίς, «Κομμένος λαιμός»	
Παράδειγμα 7	201
Κική Δημουλά, «Άνω τελεία»	
Παράδειγμα 8	205
Αντώνης Σουρούνης, «Ξενοφοβία»	
Παράδειγμα 9	212
Μπέρτολτ Μπρεχτ, «Ερωτήσεις ενός εργάτη που διαβάζει»	
Παράδειγμα 10	218
Αλέξανδρος Βαναργιώτης, «Η πληγωμένη πάπια»	
Παράδειγμα 11	225
Μπομπ Ντίλαν, «Ποιος σκότωσε τον Ντέιβι Μουρ;»	
Παράδειγμα 12	232
Γιώργος Ιωάννου, «Ο Φύκος»	

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1ο Κριτήριο αξιολόγησης	243
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Ψηφιακό περιβάλλον και Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΕΝΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	

2ο Κριτήριο αξιολόγησης	248
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Ταυτότητες (κοινωνικές, εθνικές, πολιτισμικές) και Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες) και Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες – κοινωνικές ομάδες): ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ	
3ο Κριτήριο αξιολόγησης	254
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Φυσικό περιβάλλον: ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ	
4ο Κριτήριο αξιολόγησης	259
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Ταυτότητες (κοινωνικές, εθνικές, πολιτισμικές) και Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ	
5ο Κριτήριο αξιολόγησης	265
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΚΡΙΤΙΚΗ – ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ	
6ο Κριτήριο αξιολόγησης	270
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες – κοινωνικές ομάδες): ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΝΕΟΙ	
7ο Κριτήριο αξιολόγησης	276
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες – κοινωνικές ομάδες): ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ	
8ο Κριτήριο αξιολόγησης	282
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες) και Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες – κοινωνικές ομάδες): ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΣ	
9ο Κριτήριο αξιολόγησης	287
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες) και Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες – κοινωνικές ομάδες): ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ	
10ο Κριτήριο αξιολόγησης	293
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες – κοινωνικές ομάδες) και Ταυτότητες (κοινωνικές, εθνικές, πολιτισμικές): ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ	
11ο Κριτήριο αξιολόγησης	298
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες) και Ψηφιακό περιβάλλον: Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ	

12ο Κριτήριο αξιολόγησης	304
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ	
13ο Κριτήριο αξιολόγησης	310
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες) και Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες – κοινωνικές ομάδες): ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	
14ο Κριτήριο αξιολόγησης	316
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	
15ο Κριτήριο αξιολόγησης	322
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες) και Ψηφιακό περιβάλλον: ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	
16ο Κριτήριο αξιολόγησης	327
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ Ψηφιακό περιβάλλον και Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑ	
17ο Κριτήριο αξιολόγησης	332
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ	
18ο Κριτήριο αξιολόγησης	338
Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες) και Ταυτότητες (κοινωνικές, εθνικές, πολιτισμικές): ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	
19ο Κριτήριο αξιολόγησης	343
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΧΙΟΥΜΟΡ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	
20ό Κριτήριο αξιολόγησης	349
ΘΕΜ. ΕΝΟΤΗΤΑ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες): ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ	
Απαντήσεις στα κριτήρια αξιολόγησης	355
Βιβλιογραφία	435

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Παράδειγμα ■ 1

Κείμενο I: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ *Διυλίζοντας τον κώνωπα*

Το κείμενο που ακολουθεί προέρχεται από την αρθρογραφία του Παντελή Μπουκάλα στην εφημερίδα Η Καθημερινή και δημοσιεύτηκε στις 20.10.2006.

[1] Παμπάλαιη η τέχνη των ανθρώπων να διυλίζουν τον κώνωπα, είτε για να καταπιούν έτσι ευχερέστερα την κάμηλο είτε απλώς για να σκοτώσουν την ώρα τους (κι εδώ που τα λέμε, δεν υπάρχει ζωηρότερη ώρα από τη «σκοτωμένη»). Αφότου μάλιστα τα διυλιστικά εγχειρήματα εμπλουτίστηκαν με τεχνικές και ποσοστά των μαθηματικών και της στατιστικής, οι επιστημονικοφανείς πλέον συζητήσεις και λογομαχίες αποδεικνύονται ικανές να εξουθενώσουν όχι μόνο τους κώνωπες (ανωφελείς και επιβλαβείς) αλλά και τους μελετητές των κωνώπων. Ας μου συχωρηθεί η ενδεχόμενη αντιεπιστημονικότητά μου, έχω πάντως την αίσθηση ότι το δίλημμα που ανεφύη εσχάτως ανήκει σε μια παράδοση που η εκλεκτότερη στιγμή της υπήρξε η σύγκρουση για το φύλο των αγγέλων και η συναφής διαμάχη για το πόσοι άγγελοι χωρούν σε κεφαλή καρφίτσας.

[2] Μιλώ για το ερώτημα «τι επηρεάζει τον ψηφοφόρο, η προσωπικότητα του υποψηφίου ή η κομματική του προέλευση», προς απάντηση του οποίου διενεργήθηκαν κάμποσες δημοσκοπήσεις. Τα ακριβή ποσοστά, όπως παρουσιάστηκαν στην τηλεόραση, δεν τα συγκράτησα, χονδρικώς πάντως το «μήνυμα» είναι ότι η «προσωπικότητα» (του κ. Μπουτάρη, του κ. Κακλαμάνη, του κ. Τσίπρα, του κ. Ψωμιάδη κ.ο.κ.) επηρέασε κατά 64% έως 71% τους ψηφοφόρους, ενώ το ποσοστό που απέμενε κατά περίπτωση δέχτηκε την καθοριστική επίδραση της «κομματικής προέλευσης» του υποψηφίου. Εντάξει. Κόβουμε φέτες την Ελλάδα για να τη βάψουμε αλλού γαλάζια κι αλλού πράσινη (πάντοτε με «αυτοδιοικητικούς όρους», προς Θεού), μπορούμε όμως να κόψουμε κι έναν άνθρωπο σε δέκα κομμάτια και να γράψουμε πάνω στα εφτά «προσωπικότητα» και πάνω στα υπόλοιπα «κομματική προέλευση»;

[3] Πώς συγκροτείται ένας άνθρωπος, και πώς «πολιτεύεται», με την ευρύτερη έννοια του όρου αυτού; Με άλλα λόγια, η προσωπικότητα ενός εκάστου είναι εντε-

λώς ξένη προς την κομματική του ιδιότητα; Αν υποθέσουμε ότι η επιλογή κομματικής ταυτότητας (ή η επιλογή άρνησης των κομμάτων) απορρέει από τις ιδεολογικές απόψεις κάποιου, από τις αντιλήψεις του για το τι είναι ο κόσμος γύρω μας και τι οφείλουμε ή μπορούμε ή θέλουμε να πράξουμε για να τον αλλάξουμε, πώς είναι δυνατόν να διαχωρίσουμε την «προσωπικότητά» του από τις αντιλήψεις του, από την πολιτική του συνείδηση (η οποία, ακόμα κι αν είναι φενακισμένη, έχει κάτι αληθές να πει); Είναι δηλαδή εντελώς διαφορετικός ο άνθρωπος-πολίτης από τον άνθρωπο-πρόσωπο; Η απάντηση, εδώ, σε μία μόνο περίπτωση είναι καταφατική: αν ως προσωπικότητα εννοήσουμε την εικόνα, το φαίνεσθαι. Κι αυτό ακριβώς συμβαίνει σε διυλίσσεις και «αναλύσεις» αυτού του (τηλεοπτικού) τύπου.

<https://www.kathimerini.gr/987455/opinion/epikairothta/politikh/diylizontas-ton-kwnwpa-kai-katapinontas-thn-kamhlo>

Κείμενο II: Ο Ρενέ Μαγκρίτ και η αμφισβήτηση της κοινής γνώμης

Το κείμενο είναι απόσπασμα από ηλεκτρονικό άρθρο για τον Βέλγο ζωγράφο Ρενέ Μαγκρίτ. Αναρτήθηκε από <http://tvxs.gr/news/ρενέ-μαγκρίτ-για-μένα-ο-κόσμος>, στις 15.08.2019.

The Treachery of Images*, 1929

[1] «Αυτό δεν είναι μια πίπα», ζωγράφισε ο Ρενέ Μαγκρίτ στο έργο του «Η προδοσία των εικόνων», φέρνοντας τον θεατή αντιμέτωπο με την απεικόνιση ενός αντικειμένου που αρνείται τον εαυτό του. Σε άλλα έργα του οι απρόσωποι εικο-

* (μτφρ.) Η προδοσία των εικόνων

νιζόμενοι αρνούνται το πρόσωπό τους. Κι όμως το νόημα δεν είναι κρυμμένο πίσω από τα πράγματα αλλά επάνω στην επιφάνεια όσων βλέπουμε, το περίφημο «μυστήριο της πραγματικότητας» όπως το αποκαλούσε.

[2] Ο μεγάλος βέλγος σουρεαλιστής ζωγράφιζε φορώντας πάντα ένα παλιό κοστούμι με γιλέκο, σαν τους κοστουμαρισμένους άντρες με καπέλα που εμφανίζονται στους πίνακές του. Απλός, εγκρατής, πνευματώδης, ζούσε σε ένα μικρό ισόγειο στις Βρυξέλλες.

[3] Αντίθετα από την εμφάνισή του, η κριτική του στρεφόταν κατά των κλισέ και προκαταλήψεων, που κάνουν αφόρητο τον καθημερινό μικροαστικό βίο, όπως έλεγε. [...]

[4] Ως χαρακτήρας διαπνεόταν από ένα πνεύμα ανεξιθρησκίας, αμφισβήτησης και σατιρικής διάθεσης, που συχνά φτάνει στην αυτοειρωνεία, τυπικά χαρακτηριστικά της βελγικής ψυχής, σύμφωνα με τον βέλγο καθηγητή των Καλών Τεχνών του Παρισιού, Πιερ Στερξ.

[5] Το αινιγματικό μήνυμα «αυτό δεν είναι πίπα» αποτελεί ενδεικτικό της θέσης του Μαγκρίτ για τη ζωγραφική: Το έργο τέχνης δεν διαχωρίζεται από τη σκέψη, αλλά αντιθέτως είναι το ίδιο μια οπτικοποιημένη σκέψη. Πρόκειται λοιπόν για πραγματικότητες και όχι όνειρα. Παράλληλα, συνδέοντας μεταξύ τους ετερόκλητες πραγματικότητες θέτει υπό αίρεση τον συνήθη τρόπο αντίληψης των πραγμάτων και τις καθιερωμένες έννοιες που τα συνοδεύουν.

[6] «Κάθε στιγμή είναι μια απρόοπτη ανακάλυψη, κάθε στιγμή φανερώνεται το απόλυτο μυστήριο του παρόντος. [...] Για μένα ο κόσμος είναι η αμφισβήτηση της κοινής γνώμης.»

[...]

A. Συνοπτική νοηματική απόδοση (μέρους του κειμένου)

Να παρουσιάσετε συνοπτικά (60-65 λέξεις) την άποψη του Παντελή Μπουκάλα (Κείμενο Ι) για τη σχέση της προσωπικότητας ενός υποψήφιου πολιτικού με την κομματική του ταυτότητα.

Απάντηση

Διαβάζοντας προσεκτικά το κείμενο παρατηρούμε ότι η απάντηση βρίσκεται στην τρίτη παράγραφο. Υπογραμμίζουμε λέξεις – φράσεις-κλειδιά και γράφουμε την περίληψη κάνοντας τις αναγκαίες μεταδιατυπώσεις.

Πώς συγκροτείται ένας άνθρωπος, και πώς «πολιτεύεται», με την ευρύτερη έννοια του όρου αυτού; Με άλλα λόγια, η προσωπικότητα ενός εκάστου είναι εντελώς ξένη προς την κομματική του ιδιότητα; Αν υποθέσουμε ότι η επιλογή κομματικής ταυτότητας (ή η επιλογή άρνησης των κομμάτων) απορρέει από τις ιδεολογικές απόψεις κάποιου, από τις αντιλήψεις του για το τι είναι ο κόσμος γύρω μας και τι οφείλουμε ή μπορούμε ή θέλουμε να πράξουμε για να τον αλλιάξουμε, πώς είναι δυνατόν να διαχωρίσουμε την «προσωπικότητά» του από τις αντιλήψεις του, από την πολιτική του συνείδηση (η οποία, ακόμα κι αν είναι φενακισμένη, έχει κάτι αληθές να πει); Είναι δηλαδή εντελώς διαφορετικός ο άνθρωπος-πολίτης από τον άνθρωπο-πρόσωπο; Η απάντηση, εδώ, σε μία μόνο περίπτωση είναι καταφατική: αν ως προσωπικότητα εννοήσουμε την εικόνα, το φαίνεσθαι. Κι αυτό ακριβώς συμβαίνει σε διυλίσσεις και «αναλύσεις» αυτού του (τηλεοπτικού) τύπου.

Ενδεικτική σύνοψη:

Ο Παντελής Μπουκάλας, με αφορμή δημοσκοπήσεις που διερευνούν αν οι ψηφοφόροι επηρεάζονται περισσότερο από την προσωπικότητα ή την κομματική προέλευση ενός υποψηφίου, υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να διαχωριστεί η προσωπικότητα ενός ανθρώπου από τα πολιτικά του πιστεύω, από τη στιγμή που η επιλογή κομματικής ταυτότητας απορρέει από ιδεολογικές απόψεις, με εξαίρεση την περίπτωση ταύτισης της προσωπικότητας με το φαίνεσθαι, όπως συμβαίνει στις δημοσκοπήσεις. (63 λέξεις)

B. Κατανόηση – Ερμηνεία – Αξιολόγηση – Κατασκευή

Ερώτημα 1ο

Ποια γνώμη έχει ο αρθρογράφος για τις τηλεοπτικές συζητήσεις και αναλύσεις των πορισμάτων των δημοσκοπήσεων και με ποια επιχειρήματα την υποστηρίζει (Κείμενο Ι);

Διαβάζουμε προσεκτικά και εντοπίζουμε τα σχετικά χωρία:

- ...τα διυλιστικά εγχειρήματα εμπλουτίστηκαν με τεχνικές και ποσοστά των μαθηματικών και της στατιστικής
- Μιλώ για το ερώτημα «τι επηρεάζει τον ψηφοφόρο, η προσωπικότητα του υποψηφίου ή η κομματική του προέλευση»
- ...μπορούμε όμως να κόψουμε κι έναν άνθρωπο σε δέκα κομμάτια και να

γράφουμε πάνω στα επτά «προσωπικότητα» και πάνω στα υπόλοιπα «κομματική προέλευση»;

- Είναι δηλαδή εντελώς διαφορετικός ο άνθρωπος-πολίτης από τον άνθρωπο-πρόσωπο;
- Η απάντηση, εδώ, σε μία μόνο περίπτωση είναι καταφατική: αν ως προσωπικότητα εννοήσουμε την εικόνα, το φαίνεσθαι. Κι αυτό ακριβώς συμβαίνει σε διυλίσσεις και «αναλύσεις» αυτού του (τηλεοπτικού) τύπου.

Είναι φανερό ότι ο αρθρογράφος στηλιτεύει τα «γελοία» και παραπλανητικά ερωτήματα και έμμεσα ελέγχει την αξιοπιστία των δημοσκοπήσεων. Για να στηρίξει τη θέση του, καταθέτει τις ενστάσεις του για:

- τις φλύαρες, ανούσιες, σχολαστικές και επιστημονικοφανείς τηλεοπτικές συζητήσεις,
- τον τρόπο διατύπωσης των ερωτημάτων των δημοσκοπήσεων που θέτουν τον πολίτη μπροστά σε «προκατασκευασμένα» διλήμματα,
- τα κενά περιεχομένου ποσοστά που «κόβουν σε φέτες» τον άνθρωπο,
- την ταύτιση της προσωπικότητας του ανθρώπου με την εικόνα του.

Εναλλακτικά

Πώς ερμηνεύετε τη λεζάντα στον πίνακα με την πίπα: «Αυτό δεν είναι μια πίπα» (Κείμενο II); Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ζωγράφος αντιστρέφει την εικόνα που βλέπει ο θεατής / αναγνώστης; Να λάβετε υπόψη στην απάντησή σας και τον τίτλο του έργου «Η προδοσία των εικόνων».

Απάντηση

Πριν απαντήσετε: Να παρατηρήσετε προσεκτικά τον πίνακα. Να προσπαθήσετε να δείτε το προφανές με άλλα μάτια, με ενδεχομένως άλλη λογική.

Να σκεφτείτε λόγους για τους οποίους αυτό που βλέπετε (μια πίπα) μπορεί να μην είναι στην πραγματικότητα μια πίπα. Για παράδειγμα: Μπορείτε ν' αγγίξετε την πίπα; Ένας καπνιστής θα μπορούσε να τη γεμίσει και να την καπνίσει; Η απάντηση είναι σίγουρα αρνητική. Γιατί;

Γιατί αυτό που βλέπουμε δεν είναι το πραγματικό αντικείμενο, είναι η ζωγραφιά του, είναι η εικόνα μιας πίπας, είναι απλώς ένα σύμβολο.

Ενδεικτική απάντηση:

Βασικό γνώρισμα του αινιγματικού αυτού έργου είναι το στοιχείο της έκπληξης. Ο σουρεαλιστής Μαγκρίτ συνυφαίνει σε αυτή την «ομιλούσα εικόνα» ανόμοια πράγματα, ο συνδυασμός των οποίων ξενίζει την όραση του θεατή / αναγνώστη. Φέρνοντάς τον σε επαφή με μια αντιφατική πλάνη –καθώς το ίδιο το αντικείμενο αρνείται την ύπαρξη και τη σημασία του– ανοίγει μαζί του μια συζήτηση πάνω στις πολλαπλές οπτικές της πραγματικότητας, υπονοώντας πως τίποτα δεν είναι όπως φαίνεται. Οι εικόνες τελικά μας προδίδουν. Κι αυτό ακριβώς αναπαριστά η ζωγραφιά του Μαγκρίτ: τη διάσταση ανάμεσα στην εικόνα και την πραγματικότητα, ανάμεσα σε αυτό που φαίνεται και σε αυτό που πραγματικά είναι.

Ερώτημα 2ο

Να αξιολογήσετε τον τίτλο του Κειμένου I σε σχέση με το περιεχόμενό του.

Απάντηση

Παρατηρούμε ότι ο τίτλος παραπέμπει στη φράση του Ιησού προς τους Γραμματείς και Φαρισαίους*, που με την υποκρισία τους καταπιάνονταν να στραγγίσουν ένα κουνούπι αλλιά στο μεταξύ κατάπιναν ολόκληρη καμήλα. Πρόκειται για μεταφορά και λήγεται με το ίδιο νόημα για όσους επιμένουν σ' ένα ασήμαντο ζήτημα, το αναλύουν με σχολαστικότητα και αγνοούν (συνειδητά) αυτό που πράγματι είναι σημαντικό.

Είναι ένας εύστοχος και ιδιαίτερα πυκνός τίτλος. Αξιοποιώντας το πρώτο σκέλος της παροιμιώδους φράσης ο συντάκτης δηλώνει την κατευθυντήρια ιδέα του άρθρου του και προσδίδει ειρωνικό ύφος στο κείμενο, με στόχο να προσελκύσει το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού, για να αποκαλύψει την υποκρισία των δημοσκοπήσεων, οι οποίες στέκονται στο «θεαθήναι» και λειτουργούν παραπληντικά, προβάλλοντας και σχολιάζοντας με επιστημονικοφανή εμβρίθεια θέματα επουσιώδη.

Εναλλακτικά

Ποιος είναι ο ρόλος των ερωτήσεων στη δεύτερη και τρίτη παράγραφο του Κειμένου I; Πώς υπηρετούν τον σκοπό του συγγραφέα;

* «Οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες»: Η φράση αναφέρεται στο κατά Ματθαῖον Ευαγγέλιο (23, 2-32).

Απάντηση

Το ερώτημα στο τέλος της δεύτερης παραγράφου είναι σαφώς ειρωνικό. Αναιρεί την όποια αποτελεσματικότητα των πορισμάτων της έρευνας, με την ανεδαφική αναλογία του τεμαχισμένου σε δέκα κομμάτια ανθρώπου, εκ των οποίων τα επτά αντιστοιχούν στην προσωπικότητά του και τα τρία στην κομματική του προέλευση.

Τα τέσσερα ερωτήματα της τρίτης παραγράφου στοχεύουν στον προβληματισμό του αναγνώστη και στην ενδυνάμωση της επιχειρηματολογίας του αρθρογράφου. Ανοίγοντας έναν νοερό διάλογο με τον δέκτη επιδιώκει να αποκαλύψει την τακτική των δημοσκοπήσεων, οι οποίες, προκειμένου να υπηρετήσουν συγκεκριμένες σκοπιμότητες, ταυτίζουν την προσωπικότητα του υποψήφιου πολιτικού με την εικόνα του.

Παράλληλα, όλα τα ερωτήματα προσδίδουν ζωντάνια, δραματικότητα, προφορικότητα στον λόγο και δημιουργούν ένα κλίμα οικειότητας ανάμεσα στον συντάκτη και τον αναγνώστη.

Ερώτημα 3ο

Με ποιον βαθμό βεβαιότητας διατυπώνει το συμπέρασμά του ο Παντελής Μπουκάλας στην κατακλείδα φράση του άρθρου του; Με ποιον τρόπο εκφράζεται;

Απάντηση

Η στάση (τροπικότητα) του γράφοντος απέναντι στο περιεχόμενο των λόγων του εκφράζεται εδώ με:

- την οριστική ενεστώτα (απόλυτη βεβαιότητα για ένα επαναλαμβανόμενο γεγονός)
- τη χρήση του τροπικού επιρρήματος «ακριβώς».

(Βλ. Α. Γεωργιάδου, Κ. Δεμερτζή, *Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία Γ' Λυκείου*, τόμ. Ι, Μεταίχμιο, 2019, Θεωρητικό μέρος: Εγκλίσεις και τροπικότητες και Χρόνος και Ρηματικός Τρόπος / Όψη / Ποιόν ενέργειας, σελ. 84.)

Εναλλακτικά

Με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται η συνοχή στην 1η παράγραφο του Κειμένου Ι;

Απάντηση

Η συνοχή στα επιχειρηματολογικά κείμενα επιτυγχάνεται με λογικούς δείκτες (με δι-
αρθρωτικές λέξεις και φράσεις, με αντωνυμίες, με παράληψη μιας λέξης ή φράσης,
με αντικατάσταση κάποιου κειμενικού στοιχείου από άλλο, με συνώνυμα, αντώνυμα

κ.ά.). (Βλ. *Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία Γ' Λυκείου*, τόμ. Ι, ό.π., Θεωρητικό μέρος: Συνοχή – Συνεκτικότητα, σελ. 55-56.)

Στη συγκεκριμένη περίπτωση η συνοχή επιτυγχάνεται με τις υπογραμμισμένες λέξεις και φράσεις:

Παμπάληαι η τέχνη των ανθρώπων να διυλίζουν τον κώνωπα, είτε για να καταπιούν έτσι ευχερέστερα την κάμηλο είτε (διάζευξη) απηλώς για να σκοτώσουν την ώρα τους (κι εδώ που τα λέμε, δεν υπάρχει ζωηρότερη ώρα από τη «σκοτωμένη»). Αφότου (χρονική σχέση) μάάλιστα (επιβεβαίωση) τα διυλιστικά εγχειρήματα εμπλουτίστηκαν με τεχνικές και ποσοστά των μαθηματικών και της στατιστικής, οι επιστημονικοφανείς πλέον συζητήσεις και λογομαχίες αποδεικνύονται ικανές να εξουθενώσουν, όχι μόνο (εναντίωση) τους κώνωπες (ανωφελείς και επιβλαβείς) αλλά και τους μελετητές των κώνωπων. As μου συγχωρηθεί η ενδεχόμενη αντιεπιστημονικότητά μου, έχω πάντως (αντίθεση) την αίσθηση ότι το δίλημμα που ανεφύη εσχάτως ανήκει σε μια παράδοση που η εκλεκτότερη στιγμή της υπήρξε η σύγκρουση για το φύλο των αγγέλων και η συναφής διαμάχη για το πόσοι άγγελοι χωρούν σε κεφαλή καρφίτσας.

Εναλλακτικά

Στο Κείμενο I ο συντάκτης χρησιμοποιεί εκτεταμένα τα εισαγωγικά και τις αγκύλες. Ποια είναι η λειτουργία τους; Να δώσετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση.

Απάντηση

Όσα αποσπάσματα είναι σε εισαγωγικά:

- μεταφέρουν αυτούσια την ερώτηση της δημοσκοπήσης: «*τι επηρεάζει τον ψηφοφόρο, η προσωπικότητα του υποψηφίου ή η κομματική του προέλευση*»,
- δηλώνουν ειρωνεία: *Κι αυτό ακριβώς συμβαίνει σε διυλίσεις και «αναλύσεις» αυτού του (τηλεοπτικού) τύπου.*

Όσα είναι σε παρενθέσεις:

- συμπληρώνουν μια φράση: *Αν υποθέσουμε ότι η επιλογή κομματικής ταυτότητας (ή η επιλογή άρνησης των κομμάτων),*
- αποτελούν προσωπικές κρίσεις και σχόλια του συγγραφέα: *Παμπάληαι η τέχνη των ανθρώπων να διυλίζουν τον κώνωπα, είτε για να καταπιούν έτσι ευχερέστερα την κάμηλο είτε απηλώς για να σκοτώσουν την ώρα τους (κι εδώ που τα λέμε, δεν υπάρχει ζωηρότερη ώρα από τη «σκοτωμένη»).* (Βλ. *Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία Γ' Λυκείου*, τόμ. Ι, ό.π., Θεωρητικό μέρος: Στίξη, σελ. 91.)

Γ. Σύγκριση – Κριτικός στοχασμός

Με ποιο τρόπο, κατά τη γνώμη σας, συνομιλεί το Κείμενο Ι με τον πίνακα του Μαγκρίτ; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Απάντηση

Ο πίνακας του Μαγκρίτ με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Αυτό δεν είναι μία πίπα» υποδηλώνει πως η σχέση της αναπαράστασης με την πραγματικότητα είναι κατά πολύ συνθετότερη από ό,τι υποθέτει η καθημερινή μας αντίληψη. Ο ζωγράφος, αμφισβητώντας την αλήθεια της εικόνας, την αντιστρέφει στο αρνητικό της αντίστοιχο και θέτει ερωτηματικά για τη σχέση λόγου και εικαστικής αναπαράστασης, ενώ συγχρόνως σχολιάζει τη σύνθετη σχέση είναι και φαίνεσθαι. Με όπλο του το στοιχείο της έκπληξης που προκαλεί η συνύπαρξη δύο αντιφατικών εννοιών, αμφισβητεί, όπως ο ίδιος μας λέει, την κοινή γνώμη και τον καθιερωμένο τρόπο αντίληψης των πραγμάτων.

Στο ίδιο πνεύμα ο Παντελής Μπουκάλλας αναφέρεται στο δίδυμο της αντίφασης «είναι και φαίνεσθαι» που παίζει κυρίαρχο ρόλο στην πολιτική ζωή, καθώς η εποχή μας φαίνεται να επιβραβεύει το εικονικό και όχι το πραγματικό, το αληθοφανές και όχι το αληθινό. Αντλώντας παραδείγματα από τα ερωτήματα των δημοσκοπήσεων, των στημένων τηλεοπτικών αντιπαραθέσεων και των ατέρμονων συζητήσεων για θέματα άνευ ουσίας, καταγγέλλει τον τρόπο με τον οποίο παίζεται το πολιτικό παιχνίδι, όπου –για λόγους σκοπιμότητας– διαχωρίζεται η προσωπικότητα του ανθρώπου από την ιδεολογία, την πολιτική συνείδηση και τη στάση ζωής του και ταυτίζεται με την εικόνα του, μια εικόνα κατασκευασμένη, προκειμένου να κερδίσει τις εντυπώσεις και το ενδιαφέρον των ψηφοφόρων. Έμμεσα κι εδώ θίγεται το θέμα της κοινής γνώμης, την οποία επιχειρούν να διαμορφώσουν οι διάφορες δημοσκοπήσεις προβάλλοντας μια εικονική πραγματικότητα, ανάλογη με το συμφέροντα που καθεμιά τους υπηρετεί.

Επίσης, τόσο το άρθρο όσο και ο πίνακας είναι ειρωνικά κείμενα. Στο πρώτο ο Παντελής Μπουκάλλας χρησιμοποιεί την ειρωνεία, για να εκθέσει την υποκρισία των δημοσκοπήσεων, αλλά και για να οδηγήσει τον αναγνώστη να δει ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά όσο φαίνονται. Αντίστοιχα, στο δεύτερο κείμενο ο υπερρεαλιστής Μαγκρίτ προκαλεί με την αιγιματική σύζευξη ετερόκλητων στοιχείων την έλλογη ανταπόκριση του θεατή / αναγνώστη.

Δ. Παραγωγή λόγου

Μετά από έναν καταγισμό πολιτικών δημοσκοπήσεων και συζητήσεων γράφετε ένα άρθρο για το περιοδικό του σχολείου σας στο οποίο καταθέτετε τους προβληματισμούς σας για τις τηλεοπτικές εμφανίσεις των προσώπων της πολιτικής επικαιρότητας, όταν αυτές ευνοούν περισσότερο το «φαίνεσθαι», και πώς αυτό θλάπτει τη δημοκρατία. Στο άρθρο σας μπορείτε να αξιοποιήσετε τα κείμενα αναφοράς. (300-350 λέξεις)

Απάντηση

Κειμενικό είδος και τύπος: επιχειρηματολογικό άρθρο για το περιοδικό του σχολείου

Πομπός: μαθητής

Αποδέκτες: η σχολική κοινότητα

Ζητούμενο: η έμφαση στην εικόνα του πολιτικού και οι επιπτώσεις της στους δημοκρατικούς θεσμούς

Διαδικασία

Αξιολογούμε και κρατάμε από τα κείμενα αναφοράς όσα στοιχεία κρίνουμε ότι μπορούν να υποστηρίξουν τη θέση μας και τα προσαρμόζουμε ανάλογα με το θέμα μας.

Η επιχειρηματολογία μας θα πρέπει να εστιάσει κατ' αρχάς στη μετατόπιση του κέντρου βάρους από την ουσία στην όψη των πραγμάτων, όταν δίνεται έμφαση στην προβολή μιας «κατασκευασμένης» εικόνας του πολιτικού προσώπου, ή.χ. με την προσφυγή σε ειδικούς επικοινωνιολόγους (image makers), με την προβολή των επικοινωνιακών τους χαρισμάτων και όχι των θέσεων και προγραμμάτων τους κ.ά.

Στη συνέχεια, θα πρέπει να δείξουμε ποιες επιπτώσεις έχει στη δημοκρατία η πολιτική, όταν αποκτά τα χαρακτηριστικά υπερθεάματος, ή.χ. επηρεασμός ή και αποπροσανατολισμός της κοινής γνώμης, δημαγωγική υπεραπλούστευση των θεμάτων που απασχολούν το κοινωνικό σύνολο, δημιουργία αποπολιτικοποιημένου ακροατηρίου, ψηφοφόρων-τηλεθεατών που σαγηνεύονται από την εικόνα του πολιτικού και κρίνουν με βάση τις επικοινωνιακές του δεξιότητες και όχι τον πολιτικό του λόγο κ.ά.

(Για τον κειμενικό τύπο του άρθρου, βλ. *Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία Γ' Λυκείου*, τόμ. Ι, ό.π., Θεωρητικό μέρος, σελ. 40-41).

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ - ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Το βιβλίο αυτό αποτελεί απαραίτητο βοήθημα για τους μαθητές του Λυκείου καθώς και χρήσιμο οδηγό για τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν το μάθημα των Νέων Ελληνικών. Βασίζεται στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών και ανταποκρίνεται στον νέο τρόπο διδασκαλίας και αξιολόγησης του μαθήματος, εξασφαλίζοντας στους μαθητές την επιτυχία στις Πανελλαδικές Εξετάσεις.

Περιλαμβάνει:

- **12 παραδείγματα διδασκαλίας στη Νεοελληνική Γλώσσα** με ποικίλους τύπους ερωτήσεων καθώς και αναλυτικές απαντήσεις, για να αναδειχθεί ο νέος τρόπος επεξεργασίας μη λογοτεχνικών κειμένων.
- **12 παραδείγματα διδασκαλίας στη Λογοτεχνία** σε διαφορετικά είδη (αφηγηματικά, ποιητικά, θεατρικά κείμενα), με ποικίλες ερωτήσεις (κατανόησης, κατασκευής, ερμηνείας) καθώς και ερώτημα σχετικό με το ερμηνευτικό σχόλιο. Σε όλες τις ερωτήσεις παρατίθενται απαντήσεις και ενδεικτική ανάπτυξη του ερμηνευτικού σχολίου με βάση τα στοιχεία περιεχομένου (κειμενικούς δείκτες).
- **20 κριτήρια αξιολόγησης** από όλες τις θεματικές ενότητες, σύμφωνα με τον τύπο των κειμένων και ερωτήσεων που προβλέπονται από το Προεδρικό Διάταγμα για την αξιολόγηση των μαθητών.

Στο τέλος του βιβλίου δίνονται ενδεικτικές απαντήσεις σε όλα τα κριτήρια αξιολόγησης.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΕΠΙΣΗΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Τα βιβλία της επιτυχίας